

erica

DHR. LIBOT RIK

STATIONSTRAAT 36
3600 GENK

011/

DRIEMAANDELIJKE UITGAVE VAN DE WERKGROEP LIMBURGSE NATUURGIDSEN december 1987

Verantwoordelijke uitgever: T. Dreesen Neeroeterenstraat 53 3671 Opoeteren

van de
WERKGROEP LIMBURGSE
NATUURGIDSEN

Lid van:

Natuurbeschermingsactie
Limburg (NAL)
Nationaal Verbond
van Natuurbescherming

Redactie:

Cécile Ulenaers
Steenweg op Linde 66
3570 Linde Peer
Tel 011-735279

Annemie Verheyden
Naamse Steenweg 245
3800 St. Truiden
Tel 011-684060

Mimi Mondelaers
Leeuwerikstraat 3
3690 Bree
Tel 011-462575

Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3671 Opoeteren
Tel 011-864354

Abonnementen:
150 fr te storten op
235-0010248-75
v/d Limburgse Natuurgidsen

Aan dit nummer werkte mee:

Annemie Verheyden, Cécile
Ulenaers, Roger Schoebben,
Edgard Stevens, Leo Noten,
Marice Schepers, Freddie Binon,
Theo Dreesen

Ieder auteur is verantwoor-
delijk voor zijn eigen artikel.

Verantwoordelijke uitgever:

Theo Dreesen
Neeroeterenstraat 53
3671 Opoeteren.

Woord vooraf	3
Dag, lieve mensen	3
Jaarvergadering	5
Randinformatie	5
Vormingsactiviteiten	9
Onder de loep	10
Korte berichten	11
Uit eigen werk	12
Eigen uitgaven	13
Kruisende worden	13

Winterstilte

De grond is wit, de nevel wit,
De wolken, waar nog sneeuw in zit,
Zijn wit, dat zacht vergrijzelt.
Het fijngetakt geboomte zit
Met witten rijm beijzeld.

De wind houdt zich behoedzaam stil,
Dat niet het minste takgetril
't Kristallen kunstwerk breke,
De klank zelfs van mijn schreden wil
Zich in de sneeuw verstecken.

De grond is wit, de nevel wit,
Wat zwijgend tooverland is dit ?
Wat hemel loop ik onder ?
Ik vouw de handen en aanbid
Dit grootsche, stille wonder.

Jacqueline E. van der Waals

Beste vrienden,

De regen plenst tegen de ruiten. De laatste berkebladeren doen verbeten pogingen om één te blijven met die boom, waarvan ze één zomer lang een ondeelbaar geheel uitmaakten. Doch hun lot is reeds lang beslecht: zij worden terug opgeslorpt in de kringloop van het nieuwe leven.

Zo ver zijn wij echter nog lang niet, want als jullie dit lezen staat de winter voor de deur. Wat mogen we jullie wensen? Een witte Kerst... zoals het voorbije jaar? In ieder geval wensen wij jullie namens de ganse bestuursgroep vrede en heil voor 1988.

Ook van harte welkom aan al onze nieuwe gidsen. Voor een eerste kennismaking met onze groep verwachten wij jullie op onze jaarvergadering van zaterdag 23 januari te Achel. Tevens wil ik langs deze weg een oproep doen aan alle gidsen om deze jaarvergadering zo talrijk mogelijk deel te nemen, want er staan binnen onze groep nieuwe dingen op stapel.

Jaar na jaar zijn wij uitgegroeid tot een vrij grote groep. Uit de werking van de laatste jaren is gebleken dat naarmate deze groep groeide, het contact tussen onze gidsen verminderde. Zoals jullie uit onze vorige oproep begrepen hebben, is onder impuls van Leo Noten en enkele andere bestuursleden de idee gegroeid tot meer samenwerking. Graag zouden wij ons meer organiseren, om op deze manier elkaar iets beter te leren kennen en tot een ruimere samenwerking te komen. Meer info hierover vind U verder in volgende Erica's en op de jaarvergadering. Om in ons opzet te slagen rekenen wij echt op ieder van jullie, zodat dit initiatief een nieuw elan kan geven aan de verschillende plaatselijke natuurverenigingen en aan de natuurgidsen.

In afwachting van onze jaarvergadering vriendelijke groeten vanwege het bestuur van onze werkgroep.

Roger Schoebben.

Dag, lieve mensen

Het ontvangen van de reacties op de laatste Erica-bijlage was een prettige en interessante bezigheid. Omwille van het informatieve belang ervan voor onze aller werkgroep wil ik de 50 (op de kop!) Erica-lezers danken die ons al iets meedeelden over hun bezigzijn in de natuur. Indien U deze 50 nog wil vervoegen, weet dan dat uw antwoord op onze vraag steeds zeer welkom is!

En nu ik toch in de vraagstoel zit, nog iets voor de natuurgidsen die (gratis) publieke wandelingen begeleiden, losstaand van een plaatselijke natuurvereniging: stuur een kalender van deze wandelingen regelmatig door naar mij (adres: Naamsesteenweg 245, 3800 Sint-Truiden). Er wordt gezorgd dat ze in de NAL-krant (met zijn meer dan 4000 lezers) en andere media verschijnen. Natuurlijk dank aan de verenigingsverantwoordelijken voor alle reeds toegezonden wandelprogramma's voor '88!

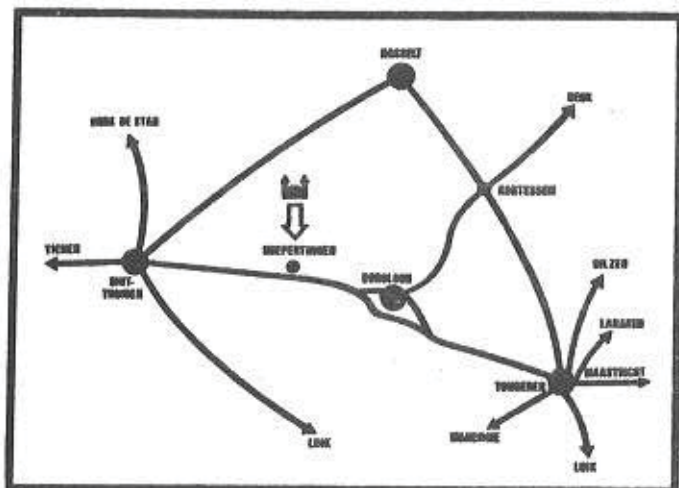
Onlangs werd het onderwerp "Kursus Natuurgids" weer eens uitgebreid ter tafel gelegd. Ditmaal in de Fruitstreek, waar Leefmilieu Borgloon, Aulenteer, Leefmilieu Tongeren en de Herk Heers de handen in elkaar slaan om er in '88 te Hoepertingen weer nieuwe gidsen te gaan vormen. Voor de natuurgidsen onder jullie geen onbekend terrein meer, die cursus, voor de andere natuurliefebbers misschien een grijpenskare kans om kennis over en nog meer respect voor de omringende schepping op te doen. De opleiding tot natuurgids is een ideale gelegenheid voor jeugdleiders, leerkrachten, verantwoordelijken in allerlei groeperingen en alle geïnteresseerden vanaf 17 jaar om meer inzicht te krijgen in de samenhang in natuur, milieu en landschap.

De cursus gaat van start op 6 februari, omvat 20 theorielessen en 13 excursies en gaat telkens door op zaterdagvoormiddag (9u - 12u), afgezien van de daguitstappen. Praktische gegevens: plaats: Kasteel Mariagaarde, Hoepertingen
Kasteelstraat 10, 3855 Hoepertingen - Borgloon.

Wanneer: zaterdag 6 februari te 9 uur.

Prijs : 3000 fr, kususteksten en uitstappen inbegrepen.

U zal er alleszins op Kasteel Mariagaarde de rust voelen van het landelijke dorp Hoepertingen, op de scheiding van Vochtig en Droog Haspengouw. De voormalige schoolgebouwen werden sinds 1985 compleet heraangepast aan de huidige eisen van

hygiëne, veiligheid en gezelligheid. In dit unieke historische kader startten de Zusters Annunciaten, in samenwerking met de Provinciale Projekten voor Streekverkenning, toen een nieuw initiatief, inspelend op de aktuele noden. We mochten reeds voor de officiële opening van de gebouwen op 26 september, een kijkje nemen in de akkomodatie van zowel bezinningscentrum, vormingscentrum als onthaalcentrum... En ik kan u verzekeren dat de ruimte waarover we zullen kunnen beschikken voor de cursus ons onmiddellijk voldeed. Er is aan de gebouwen trouwens een oud park verbonden, waarvan de vijver nog verwijst naar de middeleeuwse "sterkte" van het kasteel.

Na een eerste kennismaking en voorstelling van de cursus op 6 februari zal er een initiatiewandeling doorgaan. Opgelet: voorzie u zeker van aangepast schoeisel (zoals laarzen) en warme jas (eventueel paraplu). Voor deze wandeling van meer dan een uur is dit noodzakelijk. Voor meer uitgebreide informatie over de inhoud van de cursus verwijs ik naar de NAL-krant, waarin het volledige programma is opgenomen.

Alle natuurgidsen die een of ander willen opfrissen zijn eveneens hartelijk uitgenodigd de lessen en excursies mee te volgen.

*** Het is weer zo ver. Tussen alle andere eindejaarsverassingen zit er ook een stortingsbulletijn voor Erica. Maar het is een lichtgewicht. Voor 150 fr krijg je als abonnee een gans jaar lang Erica in de bus. Natuurgidsen kunnen een vrije bijdrage storten om de band met de werkgroep in stand te houden. In het verleden konden we met jullie steun het hoofd net boven water houden. Een eventueel overschot wordt op een nuttige (groene) manier besteed. Indien je in dit nummer géén stortingsbulletijn moest vinden, waren we ofwel door onze voorraad heen, of waren we het vergeten, maar ons rekeningsnummer vind je in ieder geval vooraan in dit nummer.

*** Tenslotte wil ik nogmaals een oproep doen om geplande wandelingen aan het secretariaat door te geven, enerzijds voor de publikatie in de media's, maar anderzijds ook voor het opmaken van ons jaarverslag, waaraan de toegestane subsidies worden afgemeten. Telefoon even, of stuur een gele briefkaart, een briefje of een nieuwjaarskaart bijvoorbeeld en vermeld daarop alle gegevens van de wandeling(en): datum, uur, plaats samenkomst en verdere praktische dingen. alvast vriendelijk bedankt !

Annemie.

*** CURSUS NATUURINZICHT

De Wielewaal Midden-Limburg, de BNVR en de Stichting Limburgs Landschap slaan de handen in elkaar om een cursus "Natuurinzicht" in te richten. De openingszitting van deze cursus gaat door op 17 maart 1988 in het Cultureel Centrum van Termolen Zonhoven. Inlichtingen kan men krijgen bij Flor Van Brabant Meerkoetstraat 18 3530 Houthalen tel 011-381624 of bij Maurice Schepers Bokrijkse Weg 23 3520 Zonhoven.

Jaarvergadering -5-

Als alle eindejaarsfeesten zowat voorbij zijn, de geschenken hun eerste glans verloren hebben, de kerstkalkoen verteerd is en de nieuwjaarskater weggespoeld, dan komt zo langzaam de tijd om aan de jaarvergadering te denken.

Op zaterdag 23 januari is het weer zo ver. De formule van vorig jaar, waarbij een dwarsprofiel werd gemaakt van de natuuractiviteiten in deze provincie, kende veel succes. Een variant hierop hebben we gepland voor dit jaar, maar daarover vind je meer informatie in het programma.

Plaats van de jaarvergadering is deze maal Achel - Hamont, voor velen een onbekende streek in het hoge noorden van Limburg. Leo Noten en de mensen van de VEN-vereniging staan in voor de organisatie.

Alle natuurgidsen die de laatste twintig jaren hier in Limburg gevormd zijn, zijn van harte uitgenodigd op onze jaarvergadering. Het is het jaarlijkse ontmoetingspunt tussen gidsen, om samen te bezinnen over het natuurgids-zijn, om informatie over andere activiteiten in de provincie op te steken, of om iets meer te vernemen over een of ander specifiek onderwerp, of gewoon, om eens gezellig bij elkaar te zijn.

PROGRAMMA

10 uur : Wandeling rond de "Tomp" in Achel.

Samenkomst aan de kerk van Achel - dorp.

De tomp kreeg in 1987 de status van natuurreservaat. Het wordt een wandeling waarin natuur en geschiedenis geheel met elkaar verweven worden. In het historisch kader van een gerestaureerde toren en een kasteel wordt ons een stuk natuur voorgeschoteld dat ook in de winter veel te bieden heeft. Als het lukt kunnen we een aantal overwinteraars onder de vogels waarnemen.

12.30 uur: Lunch in zaal "De Burg" in de Burgstraat te HAMONT.

14.00 uur: Jaarvergadering in dezelfde zaal:

- welkom door de voorzitter
- activiteiten en kasverslag
- vormingsactiviteiten 198
- SPIEGHEL NATURIAEL II

Wij hebben 4 mensen gevraagd die buiten de werkgroep van natuurgidsen zeer nadrukkelijk met de natuur bezig zijn op wetenschappelijk, educatief en curatief gebied:

- Jan Gabriëls : het vogelringwerk
- Bert Berten : het Lisec
- Johan Geussens : het Natuurcentrum te Rekem.
- Sil Jansen: het natuurhulpcentrum.

16 uur : Gezellig samenzijn bij koffietafel.

RANDINFORMATIE BIJ DE JAARVERGADERING

DE STREEK

Het gebied rond Achel behoort tot de Noordelijke vlakte van Bocholt. De gronden hier zijn van dezelfde oorsprong als deze op het Kempens Plateau: het zijn Maasafzettingen uit de Mindel-ijstijd. De scheiding tussen het Hoogterras en de Vlakte van Bocholt wordt gevormd door de Feldbiss-breuk tussen Hamont en Beverbeek. Deze scheiding is echter weinig opvallend omdat de steilrand van het Hoogplateau hoofdzakelijk bepaald wordt door de breuk van Rotem, ten zuiden van de Feldbissbreuk.

De vlakte van Bocholt is op de meeste plaatsen afgedekt met sedimenten van zand of zandleem. Deze dekzanden zijn van niveo-eologische oorsprong en dateren

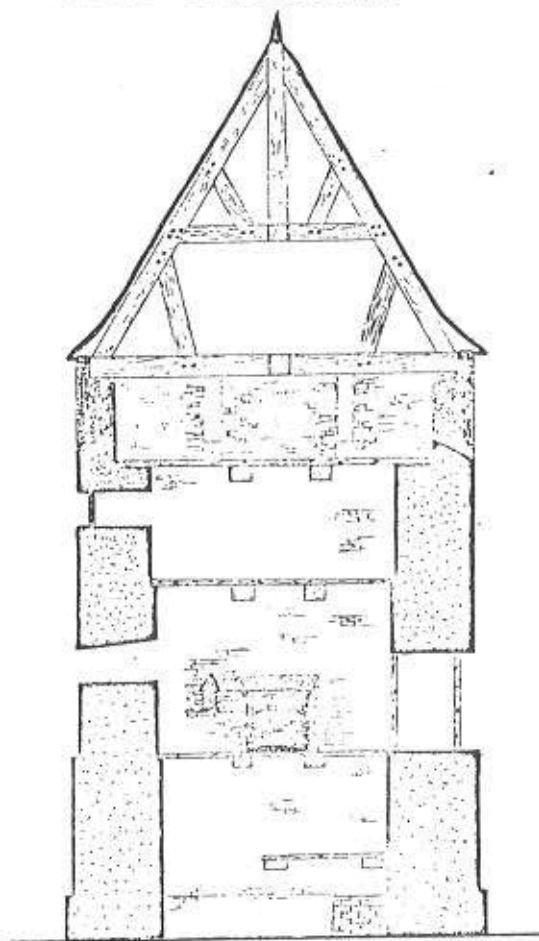
uit de Wurm-ijstijd. Meestal hebben ze een dikte van minder dan 2 meter en zijn vermengd met onderliggend grind dat plaatselijk aan de oppervlakte dagzoomt (Buitenheide). De landduinen bestaan uit materiaal dat gedurende het Laatglaciaal en het Holocene verstoven werd.

Het gebied behoort hydrografisch hoofdzakelijk tot het bekken van de Dommel. Daarnaast behoren kleine gedeelten tot het bekken van de Grote Abeeek (via de Erbbeek) en tot de Tungelrooisbeek in Nederland. Wegens het ontbreken van een waterscheiding komt er vaak een splitsing voor in twee verschillende stelsels.

ACHEL

De streek van Achel moet reeds zeer vroeg bewoond zijn geweest. Opgravingen in 1962 hebben grafheuvels blootgelegd uit de brons- en ijzertijd. (1400-400 v.C.) Uit de Romeinse tijd heeft men in de zelfde omgeving een muntschat, tweebegraafplaatsen en een villa gevonden. (2de eeuw n.C.). In de 8ste en 9de eeuw, in de Kersteningstijd, moet te Achel het eerste kerkje in hout opgericht zijn geweest. Als parochie werd Achel reeds vermeld in een pauselijke bulle van 31 maart 1139.

De naam "Achel" komt van water ("aa") en broekbos ("loo"). Het was er dan ook erg moerassig in die streek. Ook de naam van de heerlijkheid Grevenbroek, wartoe Achel in de Frankische tijd behoorde, is afgeleid van "het broekkland van de graven", en was bezit van het klooster van Sint Servaas te Maastricht. Op het einde van de 13de eeuw werd Willem van Boxtel als voogd van de heerlijkheid aangesteld door het klooster van Maastricht.

Duursdoorsnede van de "Tomp"

Het gebied rond de "Tomp", waar onze voormiddagwandeling doorgaat, was een moerassig gebied langs de Warmbeek, met hier en daar kleine boerderijen. Reeds in de tijd van de invallen der Noormannen, werd er op een terp (een natuurlijke of kunstmatige verhoging in het landschap) een houten toren opgericht als schuilplaats tegen de woeste Vikings. (Château à motte of mottoren genoemd.) In 1309 werd het houten bouwsel vervangen door een stenen toren op initiatief van Willem van Boxtel, als toevlucht voor de boeren uit de omgeving. Omgeven door een pallissade van hout en aarde en een brede gracht van 144 m omtrek, was deze slechts toegankelijk langs een hellende brug die op de verdieping belandde en bij gevaar kon weggenomen worden. Het verweersysteem bevond zich onder het dak vanwaar men achter kantelen en schietgaten de aanvaller met stenen en pijlen kon bestoken. Het benaderen van deze toren was door de moerassige omgeving trouwens bijzonder moeilijk.

In het totaal waren er in de toren vijf verdiepingen: een ondiepe kelder met waterput, de voorraadkamer, een woonkamer met twee lichtgaten en een open haard, de slaapkamer en daarboven de weertzolder.

Vanaf de 15de eeuw werd de 1 ha grote burcht van Grevenbroek gebouwd aan de samenvloeiing van de Warmbeek, Bergeinderloop en de Vliet. Deze waterburcht, gunstig gelegen als grensversterking hield 200 jaren stand, maar werd in de Spaanse successieoorlog in 1702 geheel verwoest door de Engelse generaal Malborough. De oude Tomp werd verlaten, verviel tot puin, en de grachten werden gedempt. De boerderij bij de Tomp bleef bewoond tot 1825 door een molenaar.

De Tomp van Achel (een tomp is in het streekdialect een bot of stomp voorwerp) is één van de weinig bewaarde voorbeelden van de primitieve burchtvorm met slechts één toren. Dit uniek bouwwerk werd in 1968 gerestaureerd en ook geklasseerd door Monumenten en Landschappen. De huidige eigenaars, de heren Frans en Lambert Lauwers trachten deze Tomp in het omringende landschap te integreren zodat het ekologische en historische verenigd worden tot één geheel, getuigen van een roemrijk verleden.

Verder in de geschiedenis van Achel is te vermelden dat het in de Franse tijd een zelfstandige gemeente werd en voortaan tot het Arrondissement Maaseik behoorde. In de omgeving van de Achelse Kluis heeft er ook nog een gevecht plaatsgevonden tussen de brigands en de Franse troepen in de zogeheten Boerenkrijg. Pieter de Leonaerds was de laatste heer van Grevenbroek. Zijn wapenschild werd door Achel overgenomen als gemeentewapen. Thans is de gemeente Achel uitgegroeid tot twee zelfstandige parochies: Achel-Dorp en Achel-Statie. Zij telt 4500 inwoners en is 2051 ha groot. Op 31 december 1976 verloor Achel zijn zelfstandigheid en werd met de gemeente Hamont gefusioneerd tot "Hamont - Achel".

DE NATUUR ROND DE TOMP

Het gebied rond "de Tomp" bevat een grote diversiteit aan ekotopen wat een grote variëteit aan flora en fauna meebrengt. Het is een 84 ha groot natuurgebied met een zeer grote landschaps ekologische en cultuurhistorische waarde. Het LISEC definieerde 13 ekotopen, ieder met zijn eigen specifieke flora.

Als beoordeling van de vegetatie lezen we in de Lisecstudie het volgende:

" Het belangrijkste deel van dit gebied is gesitueerd ten noorden van de Tomperloop. Het zijn voedselarme vegetaties op een veenbodem, die afhankelijk zijn van een hoog waterpeil. De venig berkenbossen, het zuur laagveen en de dopheidevegetaties zijn zeldzaam en kwetsbaar. Bij ontwatering verruigen deze begroeiingen en treden er banalere soorten op.

Op de biologische waarderingskaart wordt het ganse gebied (op de sparaanplantingen na) zelfs als biologisch zeer waardevol beschouwd. Zeldzame planten zijn: waterviolier, blaasjeskruid, slangewortel, stompbladig fonteinkruid, valse ciperzegge, gagel, moeraswolfsklauw, zonnedaauw en koningsvaren.

De hierboven opgesomde ekotopen en planten zijn in dit deel van de Kempen (subdistrikt Noorderkempen) allen zeldzaam. De venige berkenbossen, dopheidevegetaties en zuur laagveen zijn gelokaliseerd in de Noorderkempen in de vallei van de Rioolbeek en van de Warmbeek. "

Ook de fauna is hier opvallend. Door de grote diversiteit aan levensgemeenschappen ontstonden er belangrijke vogelbiotopen, waarvan het belang door beheer in de toekomst nog zal toenemen. Als men de lijst van waargenomen broedvogels nagaat komt men een reeks zeldzame exemplaren tegen. In de moerassige delen vindt men wintertaling, waterral, ijsvogel, kleine karekiet en rietgors. In bossen en struulen zijn alle inlandse spechtensoorten aanwezig.

Door de rijkdom aan ekotopen bereiken de kleinere zangvogels hoge populatiedichtheden en zijn ze als dusdanig karakteristiek voor dit gebied. Opvallend hierbij zijn: nachtegaal, spotvogel, braamsluiper, wielewaal, enz. Bij de prooivogels vinden we de zeer zeldzame wespandief, torenvalk, bosuil en ransuil.

De Tomp is bijde vogels ook zeer in trek als overwinteringsgebied of pleisterplaats bij de vogeltrek. Zo kan men dan volgende soorten waarnemen: blauwe reiger, watersnip, groenpootruiter, witgatje, oeverloper, kramsvogel, koperwiek, e.d. Ook komen er dan andere prooivogels voor: blauwe kiekendief, havik, sperwer en buizerd. Omwille van deze enorme rijke vogelstand werd "de Tomp" integraal opgenomen bij de 22 speciale beschermingszones voor Vlaanderen voor het behoud van de vogelstand.

NATUURBEHEER

NU kan men het nog moeilijk geloven, maar eeuwenlang is de mens een verrijking geweest voor de natuur en het landschap. Toen hij na de opkomst van de mechanisatie

en industrialisatie consument werd in plaats van producent, werd dat wel even anders. Hakhoutbossen verdwenen en werden monotone bossen of gedraineerde akkers en de ekologische waarde daalde. In Achel rond de Tomp was dat niet anders.

Om de kwaliteit van het natuurgebied te verbeteren werd in Achel ook gekozen voor beheerswerk en werd er een beheerscommissie samengesteld. Dit alles gebeurde in een zeer enge samenwerking met de eigenaars, die hier een stuwende rol spelen. Er werd een beheersplan opgesteld waarvan reeds een groot deel werd uitgevoerd.

Limburg heeft in Achel in dit jaar van het leefmilieu een pracht natuurreservaat bijgekregen. Voor de vrienden van VEN (Vereniging voor Ekologie en Natuurbehoud) is het een schitterend resultaat, maar bij hen berust ook de moeilijke taak van een verantwoord beheer.

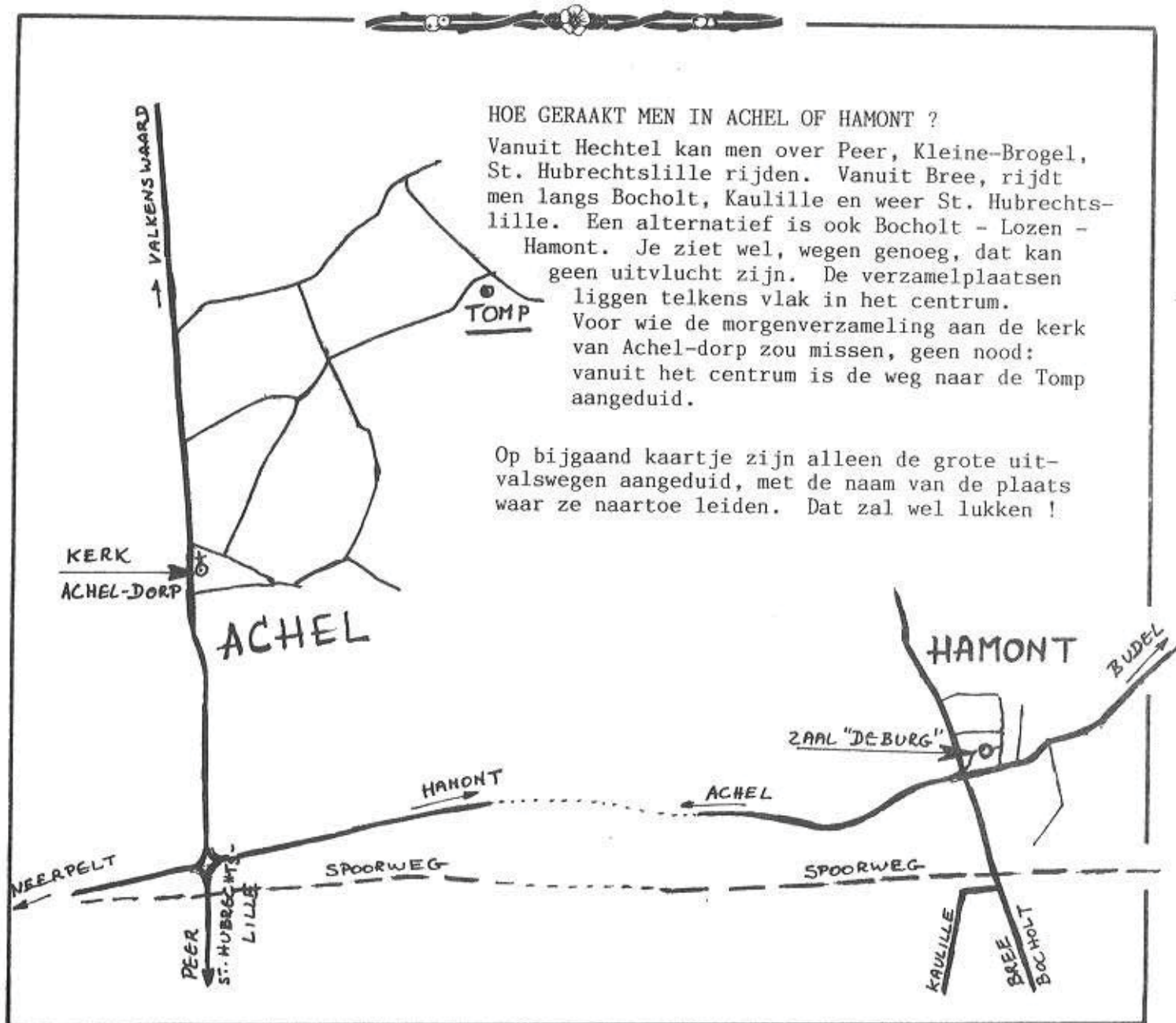
Op de dag van de jaarvergadering komen we kijken wat ze er van gemaakt hebben.

BRONNEN: - Landschapsecologische beschrijving van "de Tomp" te Achel.
Lisec, mei 1987

- Achel: natuurwandeling met historische monumenten.
Jean-Pierre Sleurs en Luc Follon, eindwerk 1980

- Natuurgebied "De Tomp" Achel
H. Nuyts-Vanhoudt en P. Leekens-Vermeulen, eindwerk 1980

T.D.

Vormingsactiviteiten

-9-

*** VORMINGSACTIVITEITEN 1988

Edgard Stevens, onvermoeibaar als hij is, heeft voor dit jaar een uitgebreid vormingsprogramma opgesteld. Vormingsactiviteiten zijn geen publieke natuurwandelingen, maar zijn bedoeld voor de gediplomeerde natuurgidsen en de kursisten, eventueel met hun familie. De bedoeling is dat er een typisch onderwerp de hoofdzaak van die dag, of halve dag, uitmaakt, maar dat daarnaast alles wat natuur en leefmilieu uitmaakt wordt bekeken en besproken. Voor elk onderwerp wordt iemand uitgenodigd die zich daarin gespecialiseerd heeft, maar op elke uitstap heeft men de mogelijkheid om van elkaar veel op te steken. De gezellige sfeer van deze uitstappen behoort tot de mooiste herinneringen achteraf.

Voor het programma van 1988 liggen verschillende data vast, andere moeten nog bevestigd worden. Samen met het maartnummer van Erica ontvang je het juiste lijstje. Noteer alvast de eerste twee in je agenda, want die zijn reeds vóór 21 maart gepland.

Hier volgt het ganse rijtje

7 februari	Winterwandeling in de Hoge Venen.
20 maart	Voorjaarsbloeiërs en wilgen.
-- april	Geologische wandeling
-- april	Mossen
-- mei	Bloeiende fruitbomen
12 juni	Grassen
-- juni	Vlinders
26 juni	Wilgen en ?
3 juli	Fietstocht
7 augustus	Fietstocht
31 juli	Zomerwandeling in de vallei van de Lienne
-- oktober	Paddestoelen

WINTERWANDELING HOGE VENEN 7 FEBRUARI 1988

We gaan iets nieuws proberen, n.l. een op kaart uitgestippelde weg zoeken. We gaan wandelen te Xhoffraix, waar we aan de kerk vertrekken in de richting van het riviértje Bayhon. Vervolgens gaan we naar het kasteel Reinhardstein (nu Metternich geheten), en we zoeken de watermolen langs de Bayhon en trekken dan naar de waterval. Langs het gehuchtje Longfaye gaan we terug naar Xhoffraix. Daar hopen we rond 16 uur te arriveren.

Meebrengen: kompas, stafkaart 50-1/2, laarzen, aangepaste kledij en pick-nick. De leiding heeft Edgar Stevens.

Vertrek: 8.30 Hasselt Kanaalkom

9.00 Genoelselderen, oprit 32 autostrade bij het café langs de weg Tongeren Maastricht.

WINTERWANDELING

7 februari
8.30 uur
Hasselt

VOORJAARSWANDELING 20 MAART 1988

Om 9 uur verzamelen we aan de kerk van Lutselus. Deze is gelegen langs de weg Diepenbeek - Genk (N76), ongeveer in de helft tussen het kruispunt te Diepenbeek en de kanaalbrug te Genk.

Diegenen die het reservaat de Dautenvijvers weten liggen, kunnen rechtstreeks naar de parking van het reservaat rijden, langs de St. servatiusstraat.

We wandelen van de Dautenvijvers naar de Pomperikvijver, en vandaar naar de Dorpsbeemden. Dit is een nieuw reservaat sinds einde 1987. Iemand van Orchis Diepenbeek zal ons daar rondleiden. We eindigen opnieuw aan de Dautenvijvers.

Onze speciale aandacht tijdens deze wandeling gaat uit naar de wilgen, die dan in bloei zouden moeten staan.

Einde is voorzien rond 12 uur.

Leiding heeft Edgar Stevens en iemand van Orchis Diepenbeek.

VOORJAARSWANDELING

20 maart
9 uur
Kerk
Lutselus

Onder de loep

-10-

Voor mensen, zoals de natuurgidsen, die begaan zijn met ons leefmilieu is de kwaliteit van ons dagelijks voedsel een bron van zorg en ergernis. We zijn er ons terdege van bewust dat er met de produktie en bereiding ervan op grote schaal "gesjoemeld" wordt: (te veel) kunstmest, sproeistoffen, additieven bij het verwerken om de kleur, de smaak en de houdbaarheid te verbeteren en in vele gevallen om de winstmarge van de producent te vergroten. We kennen het allemaal wel en in de mate van het mogelijke proberen we iets aan te verhelpen: eigen groentetuintje, vegetarisme, kruidentuin, enz.

Naast de VELT-leden die voor eigen gebruik biologische groenten, bestaat er ook een vereniging die op kleinschalige manier biologische produkten voor de handel produceren. Van de vereniging BELBIOR kregen we een informatiebrochure toegestuurd over hun doen en laten. Deze informatie willen we u niet onthouden.

BELBIOR

Biologische produkten kenmerken zich door hun uitgesproken veiligheid voor de gezondheid. Wij geloven niet in veiligheidsdrempels onder dewelke vergif niet schadelijk zou zijn. Recent onderzoek heeft uitgewezen dat ook kleine dosissen op lange termijn schadelijke invloed hebben op onze gezondheid. Onze gezondheid is te belangrijk om onderworpen te worden aan theoretische bespiegelingen en drempels die aangepast worden aan de produktiemogelijkheden.

Belbior, een Belgische vereniging voor Biologische Organische beroepstellers, telt momenteel een 40-tal bedrijven die landbouwgewassen voortbrengen zonder gebruik van chemische meststoffen, pesticides of enig synthetisch hulpmiddel. Organische mest, natuurlijke hulpmiddelen en aangepaste teelttechnieken vormen de basis van hun zachte landbouw. Op regionale vergaderingen wisselen de telers belangrijke gegevens uit in verband met hun beroep. Belbior zorgt verder voor promotie en erkenning van de produkten langs een labelingssysteem dat berust op een open controle in handen van de gebruiker.

Verschillende onderzoeken hebben uitgewezen dat de moderne landbouw met zijn chemische meststoffen, pesticides en monokulturen de natuur zwaar belast. Ons drinkwater wordt bedreigd door nitraten en fosfaten van de chemische meststoffen. Pesticides bedreigen verschillende diersoorten; monokulturen werken bodemerosie in de hand. Belbior propageert een teeltwijze die hand in hand gaat met de natuur.

Belbior heeft de controle in de handen van de gebruiker gegeven die dan ook een eigen groep opgericht hebben. Vrijwillige staalnemers, gerekruteerd uit deze konsumentengroep waken erover dat de telers werken volgens een lastenboek dat de regels voor een biologische teelt voorschrijft. Zij bezoeken regelmatig de bedrijven en nemen er de nodige stalen van de bodem en van de produkten die dan onderzocht worden op de biologische kwaliteit, nitraten, zware metalen, pesticides en andere synthetische middelen. Deze controles worden bekostigd met de bijdrage van de aangesloten gebruikers die langs het kontaktblad Belbiornieuws geïnformeerd worden over de uitslagen van de onderzoeken.

Dank zij de financiële steun van onze aangesloten gebruikers hebben wij nu reeds een degelijke controle uitgebouwd die aan het Belbiorlabel een meerwaarde gegeven heeft. U ook kunt meewerken door aan te sluiten bij de konsumentengroep door het storten van een minimum jaarlijkse bijdrage van 250 fr. Alle inlichtingen kan men bekomen bij André Teirlinck Lelielaan 40 te 2431 Oevel. Tel 014/210626. Belbior VZW heeft als rekening 001-1052723-50 en is op bovenstaand adres gevestigd.

Bij deze brochure is een uitgebreid verslag gevoegd over de manier waarop de produkten door de staalnemers gekeurd worden. Men blijkt inderdaad niet zomaar het label van biologische teler te krijgen. Ook wordt nauwkeurig omschreven waaraan de telers zich te houden hebben. Bijgevoegd heeft men ook een lijst van alle erkende telers. Onder hen bevinden zich 4 Limburgers. Wat ze produceren wordt er jammer genoeg niet bij vermeld. Toch wel de moeite dacht ik om die mensen een suggestie te geven. Informatie is te vinden op bovenstaand adres.

** Nog (een laatste maal) de Natuurdag te Ham.

We willen nog even terugkomen op het natuurfeest van Ham. We kregen namelijk een brief van Hans Hermans uit Bochooltz in Nederland, die ons uitgebreid zijn commentaar schrijft over die dag. Waar wij ergens met vrees rondliepen dat onze overburen het jaarlijkse gidsenkontakt tussen beide Limburgen niet zo gewaardeerd zouden hebben, bleek Hans Hermans het wel als zeer positief ervaren te hebben. Hij schrijft: " Een zeer goede gedachte van onze Belgische Natuurvrienden, om tijdens hun natuurdag niet de wauwelaars de touwtjes in handen te geven en zodoende ook geen gapende oesters te kweken. Een geweldig idee om die milieuproblematiek niet kapot te kletsen, maar ze echt tot leven te laten komen.... Onze Belgische vrienden waren aanvankelijk een beetje ongerust, ja zelfs bezorgd, omdat ze dachten dat het ontbreken van een officiëel klets gedeelte nadelig zou zijn. Achteraf bleek echter dat het drieluik: Natuurgidsenkontaktdag, Provinciale Natuurdag en het Natuurfeest van de Hamse natuurvrienden, er een "sizzle-fizzle-party" van gemaakt hebben."

Verder geeft hij een eigen impressie van het hele gebeuren: de rap-van-Limburgse -tongriem gesneden Limburgse schone van de holle wegen, de vrouw die met enorme dichtbundelstapels over het terrein zeult, het educatief hoogstandje van de treinreis, enz. Wij willen u vooral zijn slot niet onthouden:

" Ons noodlot

Waarom zouden wij het goed doen, als het ook schitterend kan ? hoorde ik ergens zeggen. Inderdaad, onze Belgische vrienden hebben ons duidelijk gemaakt, dat bij een plezante sfeer de natuureducatie het meest tot haar recht komt. Het was een natuur-volksfeest, waar men op meer dan een manier van kon genieten, waar ook de kinderen -onze toekomst- hun hartjes konden ophalen. Een dag met een sfeertje waarvan wij voorlopig alleen maar kunnen dromen.

Misschien is het ons noodlot, dat wij zoveel vossen hebben, die té graag de passie preken. "

*** DAGVLINDERS EN HUN BIOTOPEN

Bij gelegenheid van hun 40 jarig bestaan heeft de Vlaamse Vereniging voor Entomologie (VVE) een brochure uitgegeven: " Inventarisatie, status en ecologie van het Belgisch dagvlinderbestand." In het eerste deel wordt een uitgebreid overzicht gegeven van de 120 soorten in België en de 102 in Nederland, hun verspreiding, vliegtijden, zeldzaamheid en de voedselplanten van hun rupsen.

Daar op heden reeds 47% van onze inheemse insektensoorten met uitsterven of met nefaste terugloop worden bedreigd, wordt in het tweede deel van deze brochure een leidraad samengesteld voor het beheer van alle mogelijke geschikte vlinderbiotopen.

De mogelijke opbrengst van deze brochure zal door de VVE worden aangewend ter bevordering van de studie en het behoud van onze inheemse insekten. Bestellen kan men deze brochure door voorafbetaling van 320 fr (240 fr voor leden) op rekening 000-0106543-37 van de VVE, Diksmuidelaan 176 B2600 Antwerpen.

*** PROGRAMMA VAN DE KURSUS NATUURGIDS TE HOEPERTINGEN

Voor de geïnteresseerden geven we hier het programma van de eerste lessen in de nieuwe cursus. Ook gediplomeerden zijn nog steeds hartelijk welkom op deze lessen.

- 6 februari: opening en inititiewandeling aan Kasteel te Rullingen
- 13 februari: Landschapskunde
- 20 februari: Geologie
- 27 februari Excursie geologie
- 5 maart: Bespreking opdrachten
- 12 maart: Ekologie
- 19 maart Weerkunde, methodiek van het excursieleiden.
- 26 maart: Momentopnamen uit de plantenwereld.
- 2 april: Het wisselen der seizoenen

Uit eigen werk

-12-

Het eigen werk dat we deze keer willen voorstellen is eigenlijk meer het verslag van een handen-uit-de-mouwen steken. Maurice Schepers en Freddie Binon, natuurgidsen lichte '86 maakten als eindwerk een overzicht van de amfibie-overzetakties in Zonhoven in 1986.

De resultaten ervan hebben ze weergegeven in overzichtelijke tabellen met pijnlijk juiste gegevens: soort amfibie, aantallen, weersomstandigheden, gelukke of niet-gelukke oversteek, ... een schat aan gegevens voor wie er wetenschappelijke gevolgtrekkingen aan wil vastknopen.

Wat wij hier van dit werkje willen weergeven is een verzameling van eigenaardigheden die de werkers vaststelden, waarvoor ze niet direct een verklaring hadden. Alweer stof voor wetenschappers.

WIST JE DATJES? OF OPMERKINGEN GEMAAKT TE VELDE BIJ AMFIBIEENOVERZETAKTIES

De hiernavolgende opmerkingen, hebben wij vastgesteld "te velde". Het zijn dingen waarvoor waarschijnlijk een wetenschappelijke uitleg bestaat, maar die ons desalnietemin opgevallen zijn.

1. Bij noord-oostenwind, een doorgaans zeer droge en koude wind, werd er weinig trekactiviteit vastgesteld.
2. Wanneer wij vroeg ter plaatse waren hebben wij dikwijls opgemerkt dat na het verstommen van het vogelgekwel de eerste amfibieën binnen de vijf minuten kwamen opdagen.
3. Er wordt over het algemeen beweerd dat alleen volwassen amfibieën naar de voortplantingsplaats trekken. Meermaals zagen wij opvallend veel eerstejaars bruine kikkers meetrekken.
4. Wij hebben ook vastgesteld dat verschillende uitgelegde wijfjes niet onmiddellijk de vijver verlaten, en dat de solitaire mannetjes voor deze geen belangstelling meer hebben.
5. Een vraag die bij ons opkwam was deze: wat zou er gebeuren met het paddengif, indien zij samen met bijvoorbeeld kikkers in dezelfde opvangemmer zouden zitten?
6. Wij hebben ook dikwijls vastgesteld dat, wanneer een koude periode begon, de mannetjes op de bodem van de beek bleven zitten wachten.
7. De meeste van die mannetjes bleken zeer gespannen te zijn. Ze reageerden op het ritselen van bladeren (omkeren, hoofd draaien)
8. Op 07.04.86 hebben wij lijken gevonden die met olie besmeurd waren. Hieruit menen wij te kunnen besluiten dat ze niet alleen door de wagens werden aangereden, maar als het ware ook omhooggezogen. Hieraan kunnen we dan ook het belang van de matige snelheid koppelen.
9. Vroeger als het koren van de velden was, ging men er de kikkers doodslaan en daarna bakken en opeten. (Toen waren er waarschijnlijk meer dan genoeg).
10. De meeste mensen vinden kikkers en padden zo klein, terwijl ze op T.V. veel groter lijken.

Op de Borggraaf loopt reeds een overzetactie sinds 1982. Dit jaar (1986) werden daar 3874 padden (bufo bufo) overgezet. Helaas waren er ook 300 dode dieren en dit ondanks degelijke wegafsluitingen ter plaatse. In 1985 is de milieudienst van Heusden-Zolder gestart met een inventaris van de belangrijkste overzetplaatsen in de gemeente, om in 1986 te beginnen met een actie. Men gebruikt er plastic, kippegaas en afsluitingen langs de wegen. Tevens werden er waarschuwingborden geplaatst en werden de inwoners van de betrokken straten ingelicht. Men verkreeg also volgend resultaat: 859 veilig overgestoken en 232 gesneuveld.

Wie ook geïnteresseerd mocht zijn in soortgelijke actie kan bij beide mensen, een schat aan informatie en ervaring bekomen. Zij doen nog steeds voort en hun actie breidt van jaar tot jaar uit, o.a. door de medewerking van het gemeentebestuur. Voor alle inlichtingen kan men zich wenden:

Maurice Schepers Bokrijkseweg 23 3520 Zonhoven tel 011-814689
Freddie Binon Hoekstraat 3 3520 Zonhoven Tel 011-815145

Eigen uitgaven

-13-

- DE HOGE VENEN door Rik Schuiten 50 frank
Ontstaan en uitzicht, fauna en flora van ons grootste natuurgebied.
Beschrijving van de mooiste bezienswaardigheden en 7 uitgestippelde wandelingen.
- GEOLOGIE VAN BELGIË EN LIMBURG door Frans Keijers 50 frank
Geologie op een boeiende en begrijpelijke manier geschreven. Onmisbaar voor elke natuurgids.
- ZEELAND door Theo Dreesen 50 frank
Wordingsgeschiedenis van het Zeeuwse landschap, geboetseerd door mens, water en wind, met beschrijving van de interessantste excursiepunten.
- HOE DOEN WE HET? door Liliane Dedroog 30 frank
Een beknopte geïllustreerde handleiding voor het determineren van planten.
Een onmisbaar hulpje bij het gebruik van een flora.
- MET KAART EN KOMPAS door Theo Dreesen 20 frank
Beknopte handleiding voor het werken met stafkaart en kompas.
- Alle uitgaven kunnen besteld worden bij Theo Dreesen Neeroeterenstraat 53
3671 Opoeteren. Tel 011-864354. Na bestelling ontvangt men een rekening.

Kruisende woorden

Oplossing septembernummer 3/87

Opgave decembernummer 4/87

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	H	A	A	I	H	O	O	I	E	N
2	A	A	R	A	U	R	I	K	E	L
3	M	I	E	R	I	E	R	A	R	E
4	A	R	N	E	S	E	I	C	E	L
5	M	A	T	E	L	I	D	R	U	S
6	E	L	F	T	O	S	A	E	O	N
7	L	O	E	K	O	L	O	G	I	E
8	A	P	E	N	K	O	O	I	R	E
9	N	O	R	E	N	O	R	E	I	D
10	D	E	K	U	I	T	D	R	O	P

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1				T				E		S
2				X				K	A	T
3				S						E
4	E	K		B						V
5				G					P	R
6										S
7								R	A	T
8	L	A	A	E	S	T	A			A
9				F				R		A
10				A				A	S	E

- HORIZONTAAL:
1. Volksnaam voor Barbarakruid (10)
 2. Hulst (lat) (4) - soort gibbon (3) - poes (3)
 3. Schutblaadjes zonder bloemknop in de oksels (4) - Europees land (6)
 4. Medeklinkers van giek (2) - grote klier met gal (5) - water (fr) (3)
 5. Fijnstraal (lat) (8) - medeklinkers van prei (2)
 6. Afwisselen van eb en vloed (6) - mallejan (4)
 7. Zoogdier (L=K) (7) - knaagdier (3)
 8. Uit de laatste tijd (6) - dwerg haver (lat) (4)
 9. Stroomgeul in een zandbank (7) - Am. luchtvaartmaatschappij (3)
 10. Rivier in Drente (1) - zintuig (5) - herfstbloem (-T) (4)

- VERTIKAAL:
1. Soort gors (9) - zie hor. 10 (1)
 2. Voederkuil (-S) (3) - insekten (7)
 3. Laatste periode van Steentijd (10)
 4. Medeklinkers van Texas (3) - landbouwwerktuig (2) - andere naam voor taxus (2) - EFA invullen (3)
 5. Loofboom (3) - wijsgerig systeem in Indië (7)
 6. Tabak fijnraspen (7) - houtsoort (-A) (3)
 7. Beginletters van een rechtbek (3) - rij fruitbomen (4) - papegaai (3)
 8. Eerste kwartier (2) - Hawaïgans (4) - scherm van rijshout (4)
 9. Termiet (5) - grassoort (5)
 10. Vis (levert kaviaar) (5) - oogziekte (5)

Inzending van Edgard Stevens. Dit is een doorloop kruiswoordraadsel.